

Finansın Sosyal Etkisi ve Gücü

Editörler

Faisal M. Atbani

Cristina Trullols

Çeviri: Ali Can Yenice

alBaraka
Yayımları

ALİ CAN YENİCE

2008 yılında Derince Yabancı Dil Ağırlıklı Lisesi'nden mezun olmuştur. 2014 Sakarya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat bölümünü bitirmiş ve 2014-2017 yılları içerisinde çeşitli araştırma merkezleri ve sivil toplum kuruluşlarında görev yapmıştır. 2016 yılında Sakarya Üniversitesi'ndeki İslam Ekonomisi ve Finansı alanında Yüksek Öğretim Kurumu doktora bursunu (100/2000) kazanmıştır. 2017 yılında ise, da araştırma görevlisi olarak göreve başladığı Sakarya Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde (İSEFAM) çalışmalarını sürdürmektedir. *International Journal of Islamic Economics and Finance Studies* (IJISEF) dergisinde editör kurul üyesidir.

Başlıca araştırma alanları: İslam ekonomisi ve finansı, İslami finansal kurumlar ve sosyal ekonomidir.

İÇİNDEKİLER

TAKDİM	7
ÖNSÖZ	11
EDİTÖRLER HAKKINDA.....	13
KATKIDA BULUNANLAR.....	15

GİRİŞ

FİNANSTAKİ ETİK VE AHLAKİ SORUMLULUKLAR	21
---	----

Michael Loft

BÖLÜM I

TRENDLER.....	37
---------------	----

A. Etik Bankacılık.....	39
-------------------------	----

Miguel Ganzo

1. Finans Nasıl Etiğe Gömülü Olabilir?: İslami Finans Örneği.....	44
---	----

Elias Erragraguy, Kader Merbouh, Bernard Paraque

2. Sosyal Yönden Sorumlu Yatırımlar: Dünyanın Merkezine Bir Yolculuk	58
--	----

İñigo Serrats

B. İslami Finans	85
------------------------	----

Raja M. Almarzoqi

3. Ekonomik Kalkınmada İslami Finansın Rolü.....	87
<i>Raja M. Almarzoqi</i>	
4. Hayırseverlik ile Mikrofinansı Birleştirmek: Toplumu Güçlendirme Modelleri.....	101
<i>Mohammed Obaidullah ve Nasim Shah Shirazi</i>	
C. Banka Dışı Çözümler	123
<i>Jonathan Axtell</i>	
5. Banka Dışı Çözümlerin Hukuki Yönü: Suudi Arabistan Örneği.....	125
<i>Faisal M. Atbani</i>	

BÖLÜM II

PRATİK ÖRNEKLER:

KÜRESEL SORUNLAR, YEREL ÇÖZÜMLER	137
6. Kitle Fonlaması ve İslami Finans: İyi Bir Eşleşme midir?.....	139
<i>Tamer Taha ve Inmaculada Macias</i>	
7. Dayanışma, Barış ve Umut Fonu.....	153
<i>Juan Antonio Romera</i>	
8. Garut Atık Bankası Projesi.....	164
<i>Anton Abdul Fatah</i>	
9. İsveç JAK: Kooperatif ve Faizsiz Bankacılık.....	173
<i>Miguel Ganzo</i>	

SONUÇ

FİNANSIN GELECEĞİ.....	191
<i>Celia de Anca</i>	

İNDEKS.....	199
-------------	-----

TAKDİM

Belirtilen zamanda teslim edilen *Finansın Sosyal Etkisi ve Gücü* kitabına önsöz yazmaktan büyük bir memnuniyet duymaktayım. Bu, İslam Ekonomisi ve Finans Merkezi'nin (SCIEF)¹ İslami finans alanında çıkardığı serinin üçüncü başarılı kitabıdır. SCIEF, 2009 yılında King Abdülaziz Üniversitesi ve IE Üniversitesi'nin ortaklığı neticesinde kurulmuştur.

Finansın Sosyal Etkisi ve Gücü olarak seçilen bu konu, finansal yeniliklerin ortaya konmasının yanı sıra onun sosyal etkisine de yoğunlaşması bakımından gerçekten bir “yenilik”tir. Finansal yenilikler, istihdam oluşturarak ve gençlere iş imkânı sağlayarak, toplumun finansal açıdan güçlendirilmesinde önemli bir rol oynar. Bu yeniliklerin önemli bir sonucu, finansal olarak dışlanmışlara finansal katılım sağlamasıdır. Aslında etik, bu kitabın merkezinde yer almaktadır ve doğrusunu söylemek gerekirse finansal krizlerin temel nedeni de etik olmayan açgözlülüklerdir. Bu kitap, alternatif finansman yöntemlerini araştırmakta ve dünyanın dört bir yanındaki kurumlara, “adil bir finansal sistem” ortak amacıyla çalışan bir platform sağlamayı amaçlamaktadır.

Elinizdeki kitap, SCIEF'in finansal yenilikleri ödüllendirmek amacıyla dünya çapında gençlere yönelik düzenlediği “Dışarıda ne var?”² (WIOT) başlıklı yarışmasının neticesinde ortaya çıkmıştır. Yarışmanın iki boyutu vardır: İlki, geleneksel olmayan finansman yöntemlerini keşfetmek iken; ikincisi, bu yöntemlerin toplum üzerinde gerçek bir etkiye sahip olmasıdır. Katılımcılar beş kitaya yayılan on beş farklı ülkeden gelmiştir. Bu kitap,

yarışmayı kazanan üç gencin makalelerini ve büyük bir potansiyel sosyal etkiye sahip finansal yenilikleri içermektedir. Her bir bölümünde sadece teorik değil; aynı zamanda banka dışı çözüm yolları, İslami finans ve etik bankacılık gibi uygulamaya yönelik önerilerin de olması çalışmayı ayrıca önemli kılmaktadır.

Bu kitap, bilhassa mikro, küçük ve orta ölçekli işletmeler ve genç girişimcilere yöneliktir. Faizsiz bankacılık, mikrofinans, kitle fonlaması ve sürdürülebilir yatırım gibi konularda çeşitli modeller ve uygulamaları ele almaktadır.

Video yarışması WIOT; akademisyen, uygulayıcı, girişimci, genç öğrenciler ve profesyonellerle tanışma fırsatı yakaladığım “Finansın Sosyal Etkisi ve Gücü Formu” nun bir parçasıdır. Toplumsal açıdan etkiye sahip bir finansa duyulan alakanın muazzam derecede olduğunu güvenle söyleyebilirim. Sosyo-finance yenilikler 2008’den önce de bulunmaktaydı ancak finansal çöküşten sonra ilgi odağı hâline gelmiştir. Küresel olarak sosyo-finance sektörünün, kendisini geliştirdiğini ve hızlıca büyüdüğünü; taklit, değişim, yenilik ve etki oluşturduğunu düşünmekteyim. Sosyo-finance hükümetler, tröstler, vakıflar, sivil toplum kuruluşları ve işletmeler arasında yaygınlaşıyorsa da hâlâ yeterince keşfedilememiş ve bu alandan istifade edilememiştir.

İslami finans, finansal kriz sonrası, krizlere karşı daha dirençli olması nedeniyle finans dünyasının dikkatini üzerine çekmektedir. Bununla birlikte, diğer iki kurum olan zekât ve vakıf, İslam ekonomisi sisteminin “üçüncü” sektörünü ve sosyal güvenlik ağını oluşturmaktadır. Zekât, “sahip olanların” gelirinin bir kısmını “sahip olmayanlara” ödediği bir sistemdir. Zekât, doğrudan “bireysel” bir etkiye sahip olmakla birlikte, uzun vadede sistemin bütünü üzerinde makro bir etkiyi haizdir. Örneğin, zekât alabilenler arasında fakirler ve “borç”lu kişiler bulunmaktadır. Zekât sistemine benzer biçimde vakıfların da ekonomiye mikro ve makro etkileri bulunmaktadır. Vakfetmek, kişinin belirlediği bir amaç üzere kullanılması için bağış yapması olarak tanımlanabilir. Vakfedilenden, kişinin kendi aile fertleri veya halk yararlanabilir. Hakikaten vakıflar, İslam medeniyetinde devletlerin yükünü azaltmada ve sivil toplumun rolünü artırmada önemli bir aktör olmuştur.

Bu kitap, hâlihazırda kullanılan, geleneksel olmayan çeşitli bankacılık ve finansman mekanizmalarını incelemektedir. Kitabı okurken keşfedilecek

çok şey olduğunu fark edeceksiniz. Çalışmaya katkı sağlayanları ve editörleri, kısıtlı zamanda böylesine bir kitabı ortaya çıkardıkları için tebrik etmek gerekir. Kral Abdülaziz Üniversitesi Rektörü ve IE Rektörü'ne SCIEF'in kurulmasına imkân tanınmaları ve merkezin başarılarına katkılarından dolayı ayrıca teşekkür ederim.

Abdullah Turkistani
Kral Abdülaziz Üniversitesi

ÖNSÖZ

Suudi-İspanyol ortaklığındaki İslam Ekonomisi ve Finansı Merkezi'nin Palgrave Macmillian ile birlikte geliştirdiği serinin üçüncü kitabı *Finansın Sosyal Etkisi ve Gücü'nü* sunmaktan memnuniyet duymaktayız.

Uluslararası finansal sistem, merkez bankalarının düzenleyici yapısına bağlı olmakla birlikte faizli varlıklara dayalıdır. Bu sistem yürürlükte olmasına rağmen, sistem içerisinde geliştirilmiş ve işleyen üç alternatif yol bulunmaktadır. Geliştirilen ilk alternatif yol; içeriden bilgi ticaretini (*insider trading*), yolsuzluğu, ayrımcılığı, kara para aklamayı ve sahtekârlık gibi çeşitli uygulamaları yasaklayan etik bankacılıktır. Bu bankacılık türü, verdiği borçların ve yaptığı yatırımların toplum ve çevre üzerindeki etkilerini dikkate almaktadır. Banka dışı çözümler olarak adlandırılan bir diğer yol ise, belirli mal ve hizmetlere ulaşılması için doğrudan nakit sağlamak yerine aracılık etmeye ve böylece finansal sistemin dışında finansal işlemleri sürdürmeye dayanmaktadır. Banka dışı çözümler, faize dayalı kredi mekanizmasına alternatif bir para transferi sağlayan aracılık yöntemidir. Sonuncu alternatif ise, faiz temelli kredi mekanizmasına ideal bir alternatif örneği olan İslami finanstır. Geleneksel finansa benzer olarak İslami finans da, etik olmayan uygulamaları yasaklamaktadır. Ancak bununla birlikte İslami finans, geleneksel bir finans sisteminin özü olduğu düşünülen faize dayalı kredi mekanizmasına izin vermemektedir.

Bu kitap; yükseköğretim kurumları, varlık yönetim şirketleri, kâr amacı gütmeyen, çok taraflı ve uluslararası kuruluşların üst düzey uzmanlarının

saha çalışmalarının yanında Mısır, İspanya, Amerika Birleşik Devletleri, İsviçre ve Endonezya'daki başarılı olmuş yerel alternatif örneklerle, yukarıda bahsi geçen metotların her birini detaylı bir şekilde ele almaktadır.

Finans alanındaki literatüre değerli bir katkı sağlayacağını umduğumuz bu çok yönlü ve eşsiz kitabı severek okuyacağınıza inanıyoruz.